

ΣΩΜΑΡΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ (Χωροτάκτης Μηχανικός και Περιφερειολόγος)

ΕΡΕΥΝΑ

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΡΟΜ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ

Αυτό το άρθρο σκοπό έχει, να προβάλει τα προβλήματα, τις καταστάσεις και τις συμπεριφορές που βιώνουν στην καθημερινή τους ζωή, οι εγκατεστημένοι Ρομ στη Νέα Σμύρνη Λάρισας. (Ρόμα ή Ρομ ονομάζονται επιστημονικά οι «Τσιγγάνοι» που κατοικούν στα Βαλκάνια).

Ότι αναφέρεται παρακάτω είναι αποτέλεσμα προσωπικής επιτόπιας έρευνας με ερωτηματολόγιο, η οποία διεξήχθη στους Ρομ (ρουμανόβλαχοι-ρουντάρηδες) και σε τμήμα των υπόλοιπων κατοίκων, που ζουν στη νοτιοανατολική περιοχή της συνοικίας της Νέας Σμύρνης Λάρισας (βλ. χάρτη). Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε τους μήνες Απρίλιο και Μάιο του παρόντος έτους.

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να ευχαριστήσω τους κατοίκους της περιοχής που συμμετείχαν στην έρευνα και ειδικότερα τους «Ρουντάρηδες» οι οποίοι μου άνοιξαν τα σπίτια τους και με δέχθηκαν με καλοσύνη και αγάπη.

Στη συνέχεια θα προσπαθήσω να αναδείξω εκείνα τα στοιχεία όπως προκύπτουν από την έρευνά μου, τα οποία κατά την προσωπική μου άποψη, περιγράφουν την εικόνα της απόρριψης της κοινωνικής ομάδας των Ρομ από τις υπόλοιπες ομάδες της κοινωνίας, και του κοινωνικού της αποκλεισμού από τα δημόσια και κοινωνικά αγαθά των βασικών τομέων της κοινωνίας.

Πριν προχωρήσω στην παράθεση των συμπερασμάτων της έρευνας μου, καλό είναι να αναφέρω ότι το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού, ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων, είναι πολυτομεακό και πολυδιάστατο, με πολλές αιτίες και αποτελέσματα. Συσχετίζεται με πλήθος άλλων φαινομένων (νέες παγκόσμιες οικονομικές συνθήκες, πολιτισμική ιδιαιτερότητα, χωρικές-γεωγραφικές ανισότητες κ.ά) και διαφοροποιείται από ομάδα σε ομάδα, από χώρο σε χώρο και από χρονική στιγμή σε χρονική στιγμή. Επιπρόσθετα ορίζεται ως η αποστέρηση της συμμετοχής και της παροχής σε άτομα ή ομάδες, των δημοσίων και κοινωνικών αγαθών της κοινωνίας, με κάποιο μηχανισμό-διαδικασία. (κοινωνικά αγαθά μπορούν να θεωρηθούν η εκπαίδευση, η υγεία-περίθαλψη, ο κοινωνικός εξοπλισμός-υποδομές, οι συνθήκες υγιεινής του χώρου κατοικίας κ.ά).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός στη συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα προσεγγίσθηκε στους τομείς που φαίνονται παρακάτω συγκρίνοντας την κατάσταση των δύο διαφορετικών δειγμάτων που συμμετείχαν στην έρευνά μου, και αναλύοντας τις απόψεις που αυτά εξέφρασαν στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου που

σχετίζονται με τον κάθε τομέα ξεχωριστά. Τα συμπεράσματα που ακολουθούν είναι αποτέλεσμα της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων της έρευνάς μου..

1. Δημογραφικά στοιχεία

Από το δείγμα των Ρομ προκύπτει ότι στην περιοχή κατοικούν ως επί τω πλείστον Ρουμανόβλαχοι-Ρουντάρηδες (2500 άτομα) οι οποίοι προέρχονται από την Μολδοβλαχία. Είναι δίγλωσσοι και μιλούν εκτός από την ελληνική, τη ρουμάνικη γλώσσα. Επίσης στην περιοχή κατοικεί μια μικρή ομάδα από «Τσιγγάνους» (10 με 15 οικογένειες) οι οποίοι εκτός από την ελληνική μιλούν την Ρομανί Τσιπ. Οι τελευταίοι έχουν συγγένεια με τους τσιγγάνους του Τυρνάβου και κατάγονται από τη Βουλγαρία.

Μέσα στη δεκαετία του `40 εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι Ρομ στη Νέα Σμύρνη, και από τότε άρχισε σταδιακά να αυξάνεται ο αριθμός τους.

Το 54% των Ρομ έχει ηλικία κάτω από τα 18 έτη ενώ μόλις το 2% ξεπερνά τα 65 έτη (μεγάλο ποσοστό θνησιμότητας σε μεγάλες ηλικίες).

Η μέση ηλικία γάμου των Ρομ είναι τα 18 χρόνια, ενώ η αντίστοιχη για το δείγμα των υπόλοιπων κατοίκων της περιοχής είναι τα 24 χρόνια.

Τέλος, το 82,9% των νοικοκυριών των Ρομ που συμμετείχαν στην έρευνα έχει πάνω από 6 μέλη (πολυμελή νοικοκυριά), ενώ ο μέσος αριθμός μελών κατά νοικοκυριό είναι τα 8 μέλη. Αντίθετα σε κάθε νοικοκυριό του δείγματος των υπόλοιπων κατοίκων, ζουν κατά μέσο όρο 4 μέλη.

2. Κατάσταση κατοικιών - περιβάλλοντας χώρος κατοικίας

Όλοι οι Ρομ στην περιοχή της Νέας Σμύρνης στεγάζονται σε κανονικές κατοικίες. Όπως προκύπτει από την έρευνα, το 1/5 των κατοικιών τους έχει επιφάνεια κάτω από 50 τ.μ (αναλογούν 6 τ.μ κατοικίας κατά μέλος νοικοκυριού, όταν ο μέσος αριθ. μελών κατά νοικοκυριό είναι 8). Επιπρόσθετα το 10% των κατοικιών τους είναι σε πολύ κακή κατάσταση. Τέλος, το μέσο εμβαδόν κατοικίας που αναλογεί σε κάθε μέλος του νοικοκυριού, στο σύνολο των νοικοκυριών των Ρομ, φτάνει τα 10,12 τ.μ, όταν οι οδηγίες του ΥΠΕΧΩΔΕ δίνουν 30 τ.μ / μέλος νοικοκυριού.

Αξιοσημείωτο είναι ότι τα νοικοκυριά των Ρομ που συμμετείχαν στην έρευνα δεν έχουν αποχέτευση σε υπόνομο και μόλις το 5% έχει κεντρική θέρμανση (τα αντίστοιχα ποσοστά για το δείγμα των υπόλοιπων κατοίκων της περιοχής είναι 31% και 63%). Ακόμη τα μισά νοικοκυριά των Ρομ δεν έχουν εσωτερικό μπάνιο, ενώ 4 στα 10 δεν έχουν εσωτερική τουαλέτα. Αντίθετα τα νοικοκυριά του δεύτερου δείγματος (υπόλοιποι κάτοικοι) έχουν στο εσωτερικό τους, κατά 90%, τουαλέτα και μπάνιο.

Σημαντικά προβλήματα για την περιοχή κατοικίας των Ρομ είναι α. η πολυκοσμία (η μικτή πυκνότητα πληθυσμού για την περιοχή κατοικίας των Ρομ είναι 284 κατ/Ha όταν η επιδιωκόμενη

πυκνότητα, όπως φαίνεται από την πολεοδομική μελέτη Λάρισας του 1987-1990, είναι 105 κατ/Ha), β. η κακή ποιότητα δρόμων, γ. τα σκουπίδια και οι κακές συνθήκες υγιεινής, και δ. οι ελλιπείς υποδομές και λειτουργίες (υπόνομοι, πεζοδρόμια, έλλειψη χώρων στάθμευσης, πάρκου-παιδικής χαράς, κέντρου νεότητας-αιθουσών ψυχαγωγίας κ.ά).

3. Εκπαίδευση - απασχόληση - ασφάλιση - δικαιώματα

Σχετικά με την εκπαίδευση του πληθυσμού των Ρομ η κατάσταση είναι απογοητευτική. Το 78% των ερωτηθέντων δεν έχει τελειώσει το δημοτικό, ενώ το 36,6% δεν έχει παρακολουθήσει έως τώρα μαθήματα. Για το έτος 1997-98, το 35% των μικρών Ρομ που ζουν στην περιοχή δεν ενεγράφη στο δημοτικό σχολείο. Συν τοις άλλοις το 65,4% αυτών που είναι σε ηλικία φοίτησης για το δημοτικό, προκύπτει ότι κατά πάσα πιθανότητα δε θα πάρει απολυτήριο από αυτό γιατί είτε δεν έχουν εγγραφεί σ' αυτό είτε έχουν διακόψει τις παρακολουθήσεις.

Για την απασχόληση των Ρομ της περιοχής, μπορώ να αναφέρω ότι το 41,5% και το 24,4%, ασκούν αντίστοιχα τα επαγγέλματα του εργάτη γης και του πλανόδιου εμπόρου-μικροπωλητή. Ως επί τω πλείστον είναι υποαπασχολούμενοι και το 66,7% αυτών δεν ικανοποιείται από το επάγγελμα που ασκεί.

Αναφορικά με την ασφάλιση των Ρομ προκύπτει ότι το 61% έχει βιβλιάρια απορίας, το 22% ασφάλιση ΟΓΑ και το 5% δεν έχει καθόλου ασφάλιση. Τέλος, το 61% γνωρίζει πολύ λίγο ή καθόλου τα δικαιώματά του.

4. Οικονομικό επίπεδο - ψυχαγωγία

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι το 20-30% των νοικοκυριών των Ρομ είναι στα όρια της φτώχειας, ενώ το 12% έχει μηνιαίο εισόδημα κάτω από το 50% του ΑΕΠ κατά κεφαλήν.

Το μέσο μηνιαίο εισόδημα για τους Ρομ προκύπτει ότι είναι 184.000 δρχ., ενώ για τους υπόλοιπους κατοίκους αγγίζει τις 311.000 δρχ. (το κάθε μέλος του νοικοκυριού των Ρομ μπορεί να σπαταλά 23.000 δρχ. το μήνα, ενώ για το δεύτερο δείγμα το κάθε μέλος μπορεί να καταναλώνει το τριπλάσιο (78.000 δρχ. το μήνα).

Παράλληλα το οικονομικό επίπεδο των Ρομ επηρεάζει τους τρόπους ψυχαγωγίας τους. Έτσι οι πιο προσφιλείς τους τρόποι διασκέδασης είναι η τηλεόραση, οι επισκέψεις σε συγγενικά σπίτια και η μουσική (ξεπερνά το 80% ο αριθμός των ερωτηθέντων που διασκεδάζουν με τους παραπάνω τρόπους). Επίσης το 35-40% προτιμά τα κέντρα διασκέδασης τόσο στην περιοχή κατοικίας όσο και στην υπόλοιπη Λάρισα (κυρίως οι νέοι). Τέλος, πολύ μικρό ποσοστό επιλέγει τις διακοπές και ακόμη μικρότερο παρακολουθεί θέατρο και κινηματογράφο (τα ποσοστά είναι 19,5% και 12% αντίστοιχα).

5. Σχέσεις κατοίκων

Σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι Ρομ με τους υπόλοιπους κατοίκους έχουν τυπικές σχέσεις. Ακόμη διαπίστωση ότι οι τελευταίοι δεν

γνωρίζουν τις φυλές των Ρομ που κατοικούν στην περιοχή και όταν αναφέρονταν στους Ρομ τους προσφωνούσαν με τις λέξεις «Γύφτοι» ή «Τσιγγάνοι». Αυτό το τελευταίο ενοχλεί πάρα πολύ τους Ρουντάρηδες κατοίκους της Νέας Σμύρνης.

Πιο αναλυτικά, αξίζει να σημειωθεί ότι το 69% των Ρομ επιθυμεί σαν φίλο ή σαν συγγενή σε γάμο τον μη «δικό του» (δηλαδή τον «μπαλαμό», χρησιμοποιώντας μια έκφραση που ήταν για πολύ καιρό στη μόδα τον περασμένο χειμώνα). Επιπρόσθετα δεν παρουσιάστηκαν αισθήματα αντιπάθειας για τον «μπαλαμό».

Από την άλλη το 20% του δεύτερου δείγματος της έρευνάς μου (υπόλοιποι κάτοικοι της περιοχής) απορρίπτει τους Ρομ. Πάντως οι μισοί και παραπάνω δείχνουν να τους αποδέχονται και να τους συμπαθούν (κυρίως τους επιθυμούν σαν φίλους).

Από τα παραπάνω μπορεί πολύ εύκολα να διαπιστώσει ο καθένας ότι η κατάσταση και η ζωή των Ρομ της Νέας Σμύρνης Λάρισας δεν είναι και η καλύτερη δυνατή. Βέβαια τον τελευταίο καιρό γίνονται τα πρώτα βήματα για τη βελτίωση της εικόνας της περιοχής (είσοδος του δήμου στο διαδημοτικό δίκτυο ΡΟΜ, εκπροσωπήσεις του δήμου σε συνέδρια, διεξαγωγή μελετών από την περιφέρεια, έργα υποδομής κ.ά).

Παρά ταύτα, πιστεύω ότι χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια για την εξάλειψη των φαινομένων και των καταστάσεων που προαναφέρθηκαν. Πρωταρχικό ρόλο πρέπει να παίξουν τόσο οι θεσμικοί φορείς, όσο και ο απλός πολίτης που πρέπει να ξεπεράσει τις προκαταλήψεις που έχει για τους Ρομ.

Οι Ρομ από την πλευρά τους πρέπει να ευαισθητοποιηθούν και αφού εξασφαλίσουν την πραγματική βοήθεια και υποστήριξη των τοπικών και θεσμικών παραγόντων, να συμβάλλουν στην βελτιστοποίηση της εικόνας της περιοχής τους.

Επίσης πρέπει να γνωρίζουμε ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομ δεν καταπολεμάται μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα. Απαιτείται ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και ο γενικότερος συντονισμός των θεσμικών φορέων της κοινωνίας για την εξάλειψη του.

Τελειώνοντας, αυτό που προσωπικά ελπίζω, είναι να μην επιβεβαιωθούν τα λεγόμενα πολλών «Ρουντάρηδων», που είναι απαισιόδοξοι αφού βλέπουν εδώ και 40 χρόνια να μην δίνεται λύση σε βασικά τους προβλήματα, παρά τις αντίθετες υποσχέσεις που πήραν κυρίως σε προεκλογικές περιόδους του παρελθόντος.

Η επίλυση των άμεσων προβλημάτων τους περνάει μέσα από την τοπική αυτοδιοίκηση (οι ίδιοι το υποστηρίζουν αυτό σε ποσοστό 67%). Η εύρεση λύσης για τα προβλήματα τους είναι ένα στοίχημα που πρέπει να κερδίσει ο τοπικός διοικητικός μηχανισμός, με τον οποίο είδαμε τον τελευταίο καιρό, (εξαιτίας των δημοτικών εκλογών), πολλοί να «ερωτοτροπούν» με στόχο «το καλό του τόπου». Δεν μένει παρά να περιμένουμε το μέλλον να μας δώσει την

απάντηση. Πάντως τα μηνύματα του παρόντος είναι θετικά.
Ίδωμεν!!!

